

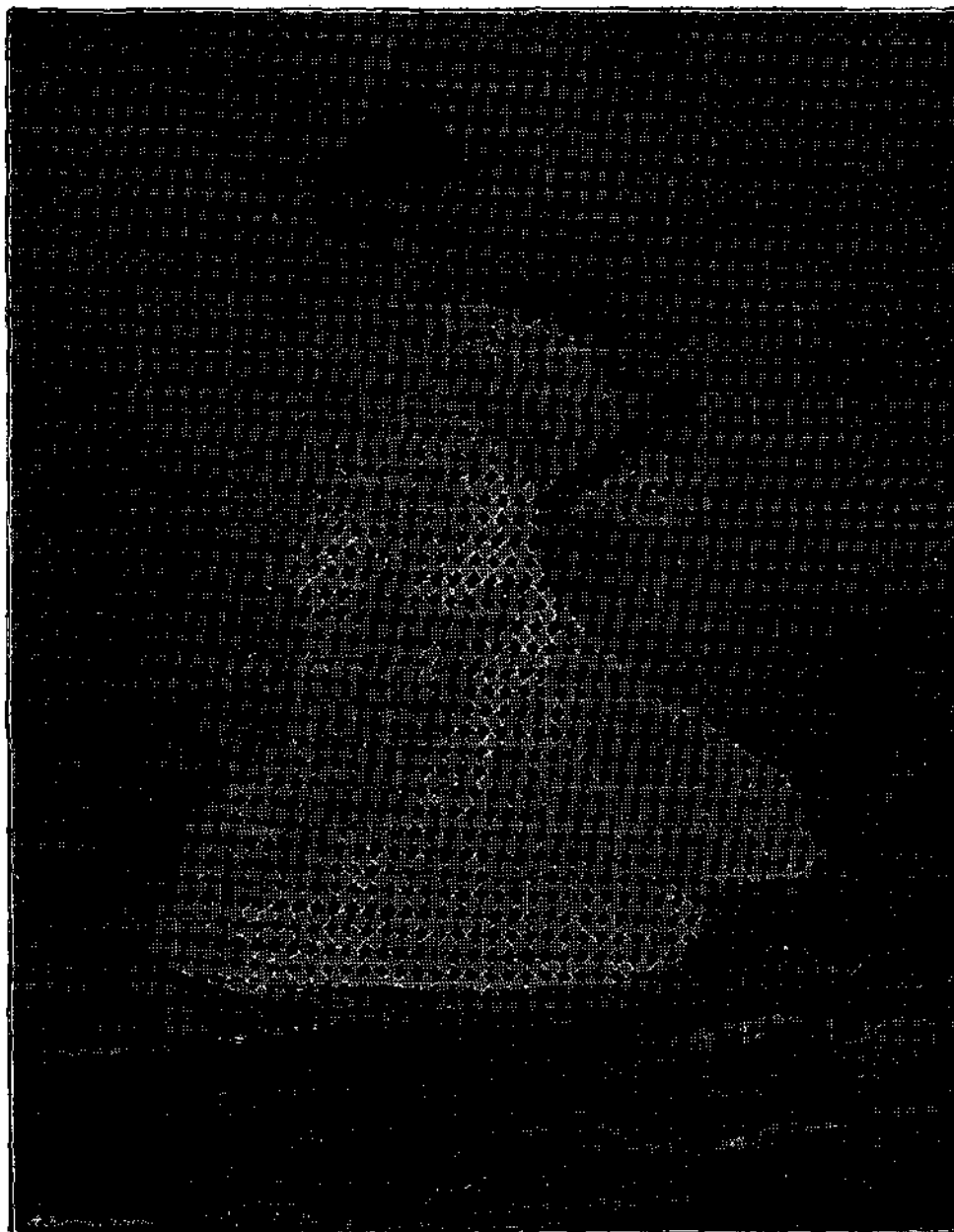
15

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

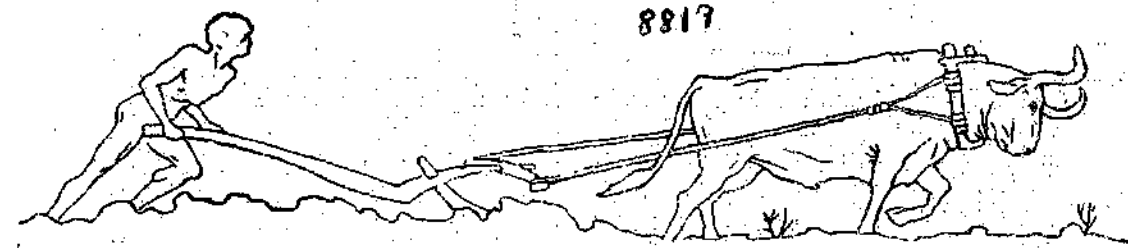
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ * ΑΘΗΝΑΙ * ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1912-
ΜΑΡΤΙΟΣ 1913 * ΤΟΜΟΣ ΚΕ'. ❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Η ΔΟΞΑ — Ν. ΓΥΖΗ

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ ΙΓ' 15-81
ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1912

Ο πόλεμος, που μās επήρε συνεργάτας, υπαλλήλους, εργάτας του τυπογραφείου, μās αναγκάζει να εξακολουθήσωμεν την έκδοσιν τών «Παναθηναίων» κατά μήνα, προσωρινώς, όσον διαρκεί ή κατάσταση αυτή. Θα είναι και τὰ «Παναθηναία», μαζί με άλλους, ήχώ του πολέμου μέσα στο πλαίσιον, που πρέπει να έχη ένα περιοδικόν. Δεν άκούεται τώρα άλλο τραγούδι έξω από το τραγούδι τών μαχών και έξω από αυτό που ένώνει όλες τις ψυχές σε μία, μεγάλη και πανίσχυρη.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

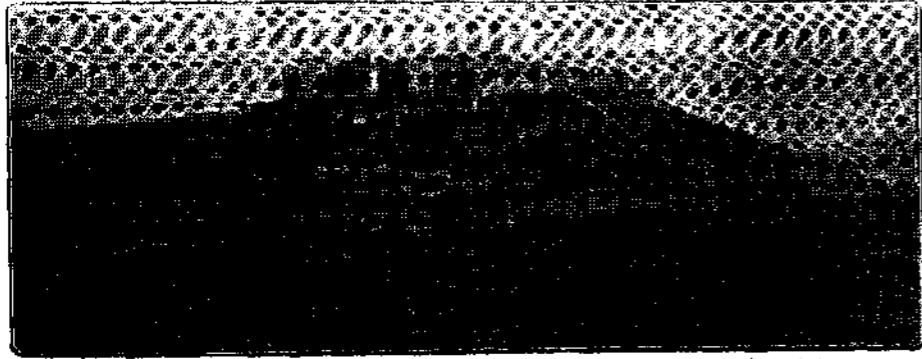
Η ΠΟΛΙΣ

Η πόλις εκτείνεται επί της καταφερείας λόφου και φθάνει μέχρι της κορυφής του, συνεχίζεται δε και επί της όμαλης παραλίας προς δυσμάς και προς ανατολάς του λόφου.

Η παλαιά πόλις δεν εξτείνεται πέραν της καταφερείας του λόφου. Περιεκλείετο δε πανταχόθεν από ισχυρόν τείχος, από το όποιον πόλις απέκρουσθησαν οι βάρβαροι κατά τους πολυταράχους μεσαιωνικούς αιώνας. Τείχος ειχεν ή Θεσσαλονίκη και προς την θάλασσαν, διά να προφυλάσσεται από τās αποβάσεις τών τουληρωών πειρατών. Το αντικατέστησεν εις τās ήμέρας μας ή λαμπρά προκυμαία, όπου γίνεται σήμερα ο περίπατος. Έκρημνίσθη και το προς ανατολάς τείχος — όχι όμως ολόκληρον, διότι έγείρεται ακόμη αρκετόν πλησίον της κορυφής του λόφου, — διά να χαραχθή νέα όδος, ή όποία απέβη μία από τās όραιότερας της σημερινής Θεσσαλονίκης. Τα άλλα μέρη του τείχους, το δυτικόν, το βόρειον και μέρος του ανατολικού, ίστανται ακόμη άκέραια. Είναι αρκετά παχέα και αρκετά ύψηλά. Καταμαυρισμένα δε όπως είναι από την πολυκαιρίαν, έγείρουν τον σεβασμόν, τον όποιον προκαλεί ή πολις άρχαίότης. Υπεράνω τέλος τών τειχών και επί της

κορυφής του λόφου ύφούνται υπερήφανα τὰ ανάκτορα Βονιφατίου του μομφερρατικού, του πρώτου βασιλέως του βασιλείου της Θεσσαλονίκης, το όποιον παρήγαγεν ή φραγκοκρατία, ή εξακολουθήσασα την τετάρτην σταυροφορίαν.

Η πόλις, ή περιλαμβανομένη έντός τών μεσαιωνικών τειχών, δεν απέβαλεν ακόμη την παλαιάν της μορφήν. Δεν θά την αποβάλη δε και μετά πάροdon ίσως αιώνων. Αί βυζαντιναι της εκκλησίαι, αι όποiai σήμερα είναι, αι περισσότεραι, μεταβεβλημένα εις τεμένη μουσουλμανικά, θά ίστανται, κατά πάσαν πιθανότητα, όπως ίστανται άκέραιαι από τών πρώτων χρόνων της τουρκικής κατακτησεως, όποτε μεταβλήθησαν εις τζαμιά, δια να μαρτυρούν την άκμήν και την επισημότητα της πόλεως κατά τους βυζαντινούς χρόνους. Τα ανάκτορα του Βονιφατίου, περίοπτα όπως ύφούνται επί της κορυφής του λόφου, δεν θά κατακρημνίση ή άσεβής πολλάκις σκαπάνη του νεωτέρου πολιτισμού, θά διαλαοϋν δε εις τους μεταγενεστέρους την άγέρωχον και τυραννικήν κυριαρχίαν τών Φράγκων. Αί τουρκικαι συνοικίαι, αι κάτω από την κορυφήν του λόφου εξαπλούμεναι, δυσκόλως θά γίνη δυνατόν να εύρύνουν τās όδούς των, τās σκολιάς, τās στενάς, τās αδιαβά-

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ — ΤΟ ΕΠΙΤΑΠΥΡΙΟΝ

είναι η τράπεζα της Θεσσαλονίκης. Ίδρύθη πρό
είκοσι δικά έτών, προήχθη με τον καιρόν ση-
μαντικώτατα, προήγαγε πολυ τας μεταξυ της
Ευρώπης — της Αυστρίας κυρίως — και της Μα-
κεδονίας συναλλαγας και έδωκεν ωθησιν μεγά-
λην εις το εβραϊκόν εμπόριον της Θεσσαλονίκης.

Εις πολλούς Έλληνας φαίνεται, δέν άμφι-
βάλλω, περίεργον το ότι υπάρχουν Βούλγαροι
κάτοικοι εις την Θεσσαλονίκην. Η πόλις ήτον
άνεκαθεν ελληνική με Τούρκους, χρονολογούμε-
νους από των χρόνων της τουρκικής της κατα-
κτήσεως και με Έβραίους πολλούς, οι οποίοι
ήλθον και εγκατεστάθησαν εις την πόλιν, είδα-
μεν εκ τίνος αιτίας.

Όταν άνεκηρύχθη το σχίσμα, χωρικοί Βουλ-
γαρόφωνοι από το διαμέρισμα της Δίβρης και
του Κιλκισίου, πατριαρχειοι και εγκατεστημένοι
εις την Θεσσαλονίκην, προσεχώρησαν εις αυτό
και απέβλεσαν τον πρώτον προήγα της σημε-
ρινης βουλγαρικής κοινότητος. Με τον καιρόν
δέ ενισχύθησαν. Πολιτικοι λόγοι των Βουλγα-
ρων επέβαλλον την ενίσχυσιν της βουλγαρικής
κοινότητος της Θεσσαλονίκης. Πολλοι Βούλγα-
ροι χωρικοί — γαλακτοπώλαι, κίςται, καρραγω-
γείς και εργάται, — αλλά και έμποροι και επι-
στήμονες και κεφαλαιούχοι, εγκατεστάθησαν εις
την Θεσσαλονίκην, έχοντες πάσαν υποστήριξιν
και συνδρομήν, εκ μέρους των βουλγαρικών
αρχών και των βουλγαρικών προπαγανδών.

Ότω και έσχηματίθησαν τρεις βουλγαρικοί
συννοικίαι, άρκούντως συμπυκνωμένοι, μία εις
το κέντρον της πόλεως και δύο εις τα δύο άκρα
της πόλεως, εις το δυτικόν όπου κείται η με-
γάλη και σύμμικτος συννοικία του Βαρδαρίου,
και εις το ανατολικόν, όπου εδρίσκειται η έλλη-
νική ένορία της αγίας Τριάδος. Ήγόρασαν
σπίτια, έκτισαν σχολεία και ίδρυσαν ναούς,

ώστε έσχημάτισαν κοινότητα χωριστήν με αρχάς
ιδίας, με δικαιώματα, τα ίδια επάνω κάτω με
τα ίδια μας, με αντιπροσώπους εις τα κυβερ-
νητικά διοικητικά και δικαστικά σώματα.

Οι Βούλγαροι σήμεραν έχουν τρεις εκκλησίας
εις την Θεσσαλονίκην, μίαν εις συννοικίαν του
Βαρδαρίου, μίαν πλησίον μας ένορίας ιδιικής
μας, της Παναγούδας, μίαν δε άνεγείρουν από
έτών εις την ένοριαν της αγίας Τριάδος, η οποία
φαίνεται ότι θα άποβή και η μεγαλοπρεπετέρα
από τας τρεις. Διατηρούν γυμνάσιον — πρακτι-
κόν δηλαδή λύκειον, διότι όλα τα βουλγαρικά
σχολεία της μέσης εκπαιδεύσεως εις την Μακε-
δονίαν είναι πρακτικά λύκεια, — παρθεναγωγείον
πρός μόρφωσιν διδασκαλισσών, έμπορικήν σχολήν,
δημοτικά σχολεία. Οι Βούλγαροι της Θε-
σσαλονίκης άνέρχονται περίπου εις έξι χιλιάδας.

Εις την Θεσσαλονίκην κατοικούν και όλίγοι
σερβικοί οικογένειαι, περίπου τεσσαράκοντα. Οι
Σέρβοι ούτοι εξασκούν, οι περισσότεροι, το
εμπόριον — γνωστόν είναι ότι μέρος του εξα-
γωγικού εμπορίου της Σερβίας διεξάγεται διά
της Θεσσαλονίκης —, επιδίδονται δε και εις άλλα
βιοποριστικά έργα.

Οι Σέρβοι της Θεσσαλονίκης διατηρούν εκκλη-
σίδιον, το όποιον εδρίσκειται εις το μετόχιον της
αγιορειτικής μονής του Χιλιανταρίου, η οποία
είναι, ως γνωστόν, σερβική. Διατηρούν και μίαν
άνωτέραν Ασιακήν σχολήν με οικιορροφείον, έν
παρθεναγωγείον και έν η δύο δημοτικά σχολεία.
Εις δε τα σχολεία ταύτα φοιτούν και πολλά
παιδιά εκ των σερβίζόντων διαμερισμάτων της
βορείου κυρίως Μακεδονίας.

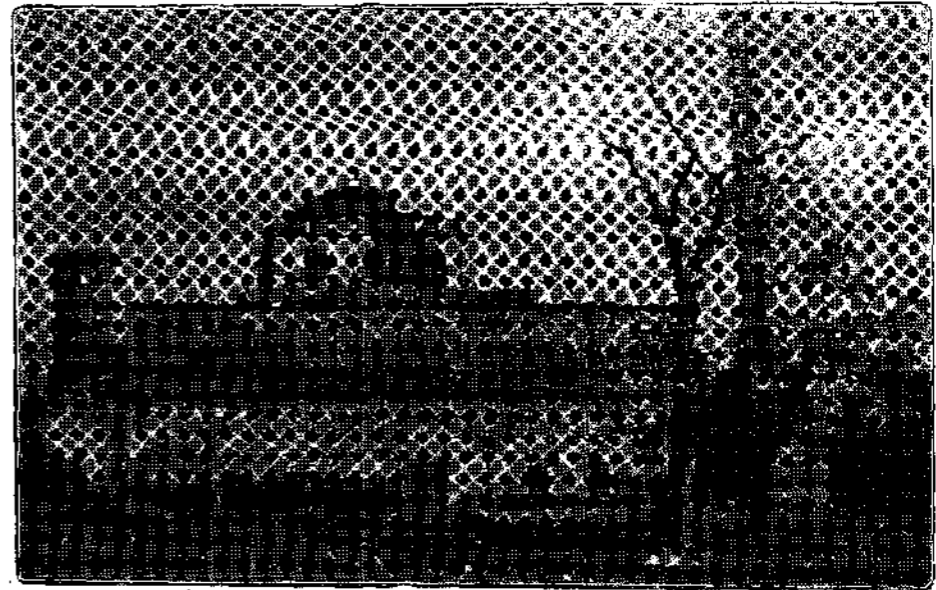
Και έξήκοντα επάνω κάτω άρμενικοί οικογέ-
νεια κατοικούν εις την Θεσσαλονίκην. Κατέφυ-
γον εδώ κατά τους άρμενικούς διωγμούς επί
Χιμίτ — υπήρχον όμως και προτήτερα μερι-

και — και έκτισαν πρό όλίγων έτών κομψόν
ναίδριον διά συνδρομών των Αρμενίων της
διασποράς. Πλησίον του ναού λειτουργεί και
σχολείον από δύο έτών.

Περί δε των ευρωπαϊκών παροικιών δέν κί-
μνω ένταύθα μακρόν λόγον. Οι Αυστριακοι και
οι Γερμανοι υπάλληλοι των σιδηροδρόμων, κα-
θώς και όλίγοι έμποροι, αποτελούν ιδίαν παροι-
κίαν, συντηρούν ιδίαν αξιόλογον σχολήν, εις την
όποιαν φοιτούν και τέκνα ιδικών μας, την λεγο-
μένην Γερμανικήν Σχολήν, συντηρούν ίδιον

μονίμως η παρεπιδημούν προσωρινώς, η Θε-
σσαλονίκη δέν έχασε την ελληνικήν φυσιογνω-
μίαν της.

Από τους σημερινούς της Θεσσαλονίκης Έλλη-
νας πολλοί είναι απόγονοι παλαιών αυτής οικο-
γενειών. Άλλοι κατάγονται από το έσωτερικόν
της Μακεδονίας, είναι δε εγκατεστημένοι εις την
πόλιν από μιάς η δύο η τριών γενεών. Άλλοι
πάλιν κατέφυγαν, φεύγοντες τους διωγμούς κατά
τας τελευταίας ταραχάς, εις την Θεσσαλονίκην,
όπου μονίμως εγκατεστάθησαν. Όλίγοι δέν είναι

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ — ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

εκκλησίδιον των διαμαρτυρομένων και μίαν
άλλην, ιδιωτικήν σχολήν. Και Γάλλοι έμποροι
είναι εγκατεστημένοι εις την Θεσσαλονίκην και
Γάλλοι προπαγανδισται, όχι όλίγοι, και Ούγγροι
όλίγοι και Έλβετοι και Άγγλοι και Ιταλοί.

Έρχομαι τώρα εις τους Έλληνας.

Όσον αρχαία είναι η πόλις, τόσο αρχαιοί
είναι και οι Έλληνες κάτοικοι της. Διότι από
Έλληνας έκτίσθη, από Έλληνας κατοικήθη και
ελληνική άειποτε υπήρξε. Κατέστη μάλιστα και
κέντρον των ελληνικών γραμμάτων κατά τους
βυζαντινούς χρόνους, και άνέδειξε πολλούς λογί-
ους άνδρας πρό της άλώσεως της Κωνσταντι-
νουπόλεως και μετ' αυτήν. Και σήμεραν ακόμη
μετ' όλον το πλήθος των Έβραίων κατοίκων
της και μετ' όλον το πλήθος των Τούρκων και
των άλλων άλλοφυλων, οι όποιοι κατοικούν

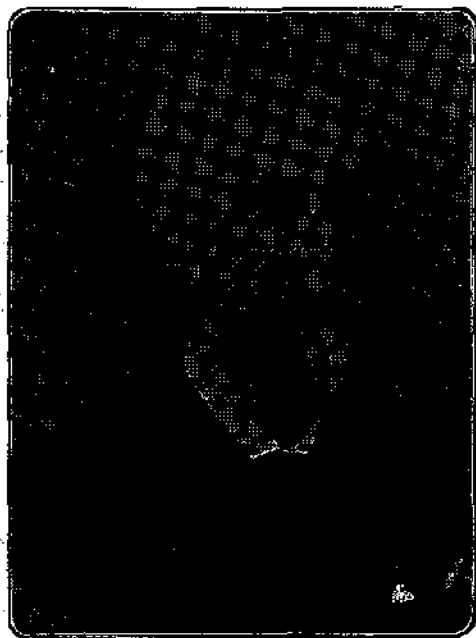
και οι κουτσοβλαχικής καταγωγής Έλληνες της
Θεσσαλονίκης, οι όποιοι και διακρίνονται ως
επιστήμονες πρό πάντων και έμποροι και κατέ-
χουν ύψηλās κοινωνικάς θέσεις και διακρίνονται
διά την φλογεράν των φιλογένειαν, διά την
εύφυσιν των, διά την επιχειρηματικότητά των,
διά την έμπορικήν των ιδιοφυϊαν.

Έλληνες λοιπόν από την Νάουσαν, την Κο-
ζάνην, την Σιάτισταν, τας Σέρρας, το Μονα-
στήρι, την Φλώριναν, την Κλεισούραν και από
τας άλλας κουτσοβλαχικές κοινότητας της μεσο-
γείου Μακεδονίας, από την Χαλκιδικήν και από
την άλλην ελληνικήν Μακεδονίαν, εγκατεστημέ-
νοι από έτών, πολλών η όλιγωτέρων, εις την
Θεσσαλονίκην, και άνεκαθεν Θεσσαλονικείς συγ-
κροτούν τον άκμαϊον, τον φιλοπρόδοον, τον φι-
λογενή της Θεσσαλονίκης ελληνικόν πληθυσμόν.

Πρό έτών τεσσαράκοντα περίπου η πενή-

κοντα τὸ ἐμπόριον τῆς πόλεως εἶχον εἰς τὰς χεῖρας των κατὰ τὸ πλεῖστον οἱ Ἕλληνες. Ἄλλ' οἱ Ἑβραῖοι, ἔχοντες πιστώσεις γενναίας ἀπὸ εὐρωπαϊκὰ κυρίως πιστωτικά καθιδρύματα, κατώρθωσαν νὰ παραγκωνίσουν τοὺς ἰδικούς μας. Οἱ μεγάλοι Ἕλληνικοὶ ἐμπορικοὶ οἴκοι, οἱ μέχρι τῶν ἐτῶν ἐκείνων ἀκμάζοντες, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξηφανίσθησαν καὶ οἱ Ἑβραϊκοὶ οἴκοι, ἀντικαταστήσαντες αὐτούς, ἐσχημάτισαν κεφάλαια σημαντικά. Ἄλλ' ἀπὸ εἴκοσι περίπου ἐτῶν εἰς τὰ πράγματα ἐπῆλθεν οὐσιώδης μεταβολή. Οἱ ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν κυρίως τῆς Μακεδονίας ἐγκατασταθέντες εἰς τὴν πόλιν Ἕλληνες εὐδοκίμησαν καὶ ἀνεδείχθησαν ὡς ἔμποροι. Ἡ ἰδρυσις ὑποκαταστημάτων τῶν ἑλληνικῶν τραπεζῶν (τῆς Μυτιλήνης, τῆς Ἀνατολῆς, τῶν Ἀθηνῶν), ἡ ἑλληνικὴ ναυτιλία — σχεδὸν καθ' ἑκάστην προσεγγίζον ἑλληνικὰ ἀτιμόπλοια εἰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης, — τὰ κεφάλαια, τὰ ὁποῖα ἐκόμισαν οἱ ἐγκατασταθέντες ἐνταῦθα Ἕλληνες τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἡ ἐμπορικὴ μόρφωσις πολλῶν νέων, οἱ ὁποῖοι ἐσπούδασαν εἰς ἐμπορικὰ σχολεῖα, εἴτε τῆς Εὐρώπης, εἴτε εὐρωπαϊκὰ, λειτουργοῦντα εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας τῶν νημάτων εἰς τὴν Βέροιαν, εἰς τὴν Νάουσαν καὶ εἰς τὰ Βοδενά, ἡ σιδηροδρομικὴ τέλος συγκοινωνία, αὐτὰ ὅλα συνετέλεσαν, ἄλλο πολὺ ἄλλο ὀλιγώτερον, νὰ ἐμφανίσουν νέαν ζωὴν εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἐμπόριον τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐκτοτε δὲ δὲν παρέρχεται σχεδὸν ἔτος χωρὶς νὰ ἰδρῦθῃ καὶ νέον ἐμπορικὸν κατάστημα παραπλεύρως τῶν Ἑβραϊκῶν.

Πρόδοξ ἀδιαφιλονεικτὸς ἐπῆλθε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ εἰς τὰ κοινοτικά καθόλου καθιδρύματα. Ὑπολείπονται βεβαίως ἀκόμη νὰ γείνουν πολλά. Ἄλλὰ καὶ τὰ μέχρι τοῦδε κατορθωθέντα οὔτε ὀλίγα εἶναι οὔτε ἀνάξια προσοχῆς. Ἡ ἀνέγερσις λαμπρῶν καταστημάτων εἰς αὐτὸ τὸ κέντρον τῆς ἀγορᾶς ἐπὶ οἰκοπέδων ἀνηκόντων εἰς τὸν ἐνοριακὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Μηνᾶ, καὶ ἡ ἀνέγερσις δύο Ἀστυκῶν σχολείων, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἓνα ὁφείλεται εἰς τὴν γενναιοδωρίαν τοῦ Σιατιστεύου Δημητρίου Ἰωαννίδου, εἶναι ἔργα τὰ ὁποῖα τιμοῦν τὴν κοινότητα. Τὸ Παπάφειον ὁρφανοτροφεῖον, ὁφειλόμενον εἰς τὸν Θεσσαλονικέα Ἰωάννην Παπαφῆν, εἶναι οἰκονομικὸν μεγαλοπρεπέστατον. Θὰ ἀποβῇ, ἐπιζόμεν, φυτώριον ἐθνικῶν ἀδιαφιλονεικτῶν σπουδαιότητος, θὰ ἐκπαιδεύῃ δὲ καὶ θὰ καταρτίξῃ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ
Γενικός Διοικητὴς τῆς Κεῆτης

διὰ τὴν βιωτικὴν πάλιν ὄρφανά τῆς Μακεδονίας, τὰ ὁποῖα ἄλλως θὰ περιέπιπτον εἰς ὄσσην δυστυχίαν προξενεῖ ἡ σκληρὰ ὄρφανία. Λειτουργεῖ ἀπὸ ὀλίγων μόνον ἐτῶν, τρέφει δὲ καὶ μορφώνει, ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἑκατὸν ὄρφανούς. Τρεῖς τέχναι, ἡ λεπτουργικὴ — λειτουργεῖ εἰς τὸ ὄρφανοτροφεῖον καὶ ξυλουργεῖον ἀτιμολίγητον — ἡ ὑποδηματοποιία καὶ ἡ ραπτική, καλλιεργοῦνται ἐπιτυχῶς ἀπὸ τοὺς ὄρφανούς, τὰ δὲ ἐπιπλα, τὰ ὁποῖα κατασκευάζονται ἀπὸ αὐτούς, ἀμυλλῶνται πρὸς τὰ ἄριστα, ἴσως δὲ εἶναι καὶ τὰ ἄριστα ἐξ ὧν τεχνουργοῦνται εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Ἀνεφέραμεν ἕως τώρα τρία ἐκπαιδευτικά ἰδρύματα τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐχομεν ὅμως καὶ ἄλλα. Εἶναι τρία ἀκόμη ἀστικά σχολεῖα, τὸ κεντρικὸν παρθενωγαγεῖον, ἑπτὰ νηπιαγωγεῖα, τὸ γυμνάσιον δύο ὑποδιδασκαλεῖα μὲ δύο πρότυπα σχολεῖα, δύο ἐμπορικὰ ἰδιωτικά σχολεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα διδάσκονται τετρακόσιοι περίπου νέοι, ἓνα ἰδιωτικὸν παρθενωγαγεῖον, δύο νυκτερινὰ σχολαί, τὰς ὁποίας συντηρεῖ ὁ φιλελευθερευτικὸς σύλλογος, σωματεῖον ἀρχαῖον καὶ πολλῆς ἐθνικῆς ὠφελείας πρόξενον.

(Ἐξ ἀνεκδότων περὶ Θεσσαλονικῆς σημειώσεων)

Μαΐος 1912

Π. Μ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΠΑΛΗΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΩΣΙΝ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ — 1430 —

Οἱ χρονογράφοι τοῦ Βυζαντίου μᾶς περιγράφουν τὴν λαμπρότητα, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ Θεσσαλονίκη κατὰ τοὺς καλοὺς πρὸ πάντων τοῦ Βυζαντίου χρόνους, τὴν ἀκμὴν τοῦ ἐμπορίου τῆς, τὴν ἀγάπην πού ἠσθένετο πρὸς τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων, τὸ πλῆθος καὶ τὸ κάλλος τῶν οἰκοδομημάτων τῆς, τῶν ναῶν τῆς, τῶν μοναστηρίων τῆς, τῶν τειχῶν τῆς.

Μᾶς περιγράφουν ὅμως ἀκόμη καὶ τὰ παθήματα καὶ τὰς δυστυχίας, εἰς τὰς ὁποίας περιέπεσε πολλάκις καὶ ἐπανελημμένως. Διότι πολλάκις καὶ ἐπανελημμένως προσεβλήθη ἀπὸ βαρβάρους τοῦ Βορρᾶ, κατὰ ξηρὰν, καὶ ἀπὸ κατακτητῆς τῆς Δύσεως, κατὰ θάλασσαν. Καὶ αἱ πολλαὶ αὗται καὶ ἐπανελημμένα προσβολαὶ κατέστησαν πραγματικῶς τὸν μεσαιωνικὸν τῆς βίον τραγικόν.

Δὲν σκοπεύομεν ὅμως ἐδῶ νὰ διηγηθῶμεν τὰ παθήματα τῆς ταῦτα, ὅλα. Θὰ ἐξιστορήσωμεν μόνον — καὶ ταῦτα κεφαλαιωδῶς — ὅσα ὑπέφερεν ἡ πολυκαθὴς πόλις κατὰ τὴν ἑλισσίν τῆς ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Διότι ἀξίζει τὸν κόπον νὰ τὰ πληροφορηθῶμεν κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας, κατὰ τὰς ὁποίας συνετρίβη πλέον καὶ τῆς πόλεως ταύτης ὁ ζυγὸς ἀπὸ τὸν γενναῖον μας στρατὸν καὶ ἀπὸ τὸν γενναϊότατον ἀρχηγόν του.

Τὴν Θεσσαλονικὴν ἐκυρίευσαν οἱ Τούρκοι τὸ ἔτος 1430. Ὁρμήθησαν δὲ ἀπὸ τὰς Σέρρας, τὴν ὁποίαν εἶχαν προηγουμένως καταλάβει. Ἀπὸ τὴν πόλιν ταύτην ὁ τότε τῶν Τούρκων Σουλτάνος Μουράτ ὁ Β' (1421 - 1451) ἐξεκίνησε διὰ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης μὲ στρατὸν πολυάριθμον καὶ καλῶς ἐξοπλισμένον. Ἐγκαίρως ἦλθεν εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν ἀγγελιαφόρος, ὁ ὁποῖος ἔλεγεν ὅτι ἐπέρχεται ἐναντίον τῆς πόλεως ὁ Σουλτάνος. Ἄλλ' ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς, ἄλλοι μὲν ἐθνώθησαν τὴν εἰδησιν ταύτην πιθανῆν, ἄλλοι ὅμως — μεταξὺ δὲ τούτων ἦσαν καὶ οἱ Βενετοί, οἱ τότε κυρίαρχοι τῆς πόλεως — οὐδεμίαν ἔδωσαν πίστιν εἰς αὐτήν. Ἄλλ' ἀφοῦ ἦλθε καὶ δεύτερος ἀγγελιαφόρος, ἐπίσθησαν ὅλοι ὅτι ἐπίκειται ἡ προσβολὴ τῆς πόλεως.

Προέβησαν λοιπὸν οἱ Βενετοὶ κατὰ πρῶτον εἰς τὴν ἐπισκευὴν τῶν τειχῶν. Κατόπιν ἠρώθησαν τοὺς δυναμένους νὰ ὀπλοφοροῦν. Εὐρέθησαν ὅμως ὀλίγοι καὶ ἀνεπαρκεῖς εἰς τὴν υπεράσπισιν τῆς πόλεως.

Ἐπέρασαν ὀλίγοι ἡμέραι καὶ τρίτος ἀγγελιαφόρος εἶπεν ὅτι ἐφθασεν ὁ Μουράτ εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Λαγκαδά, ἡ ὁποία ὀλίγας μόνον ὥρας ἀπέχει ἀπὸ τὴν Θεσσαλονικὴν. Ἡ πεδιάς, προσέθετεν, κατακαλύφθη ἀπὸ τὸν τουρκικὸν στρατὸν.

Ἡ εἰδησις ἦτον ἀληθεστατή. Διότι τὴν ἐπομένην τῆς ἀφῆξως τοῦ τρίτου τούτου ἀγγελιαφόρου, μόλις μάλιστα

ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, παρετηρήθη μέρος τοῦ στρατεύματος, ἐπερχόμενον κατὰ τῆς πόλεως.

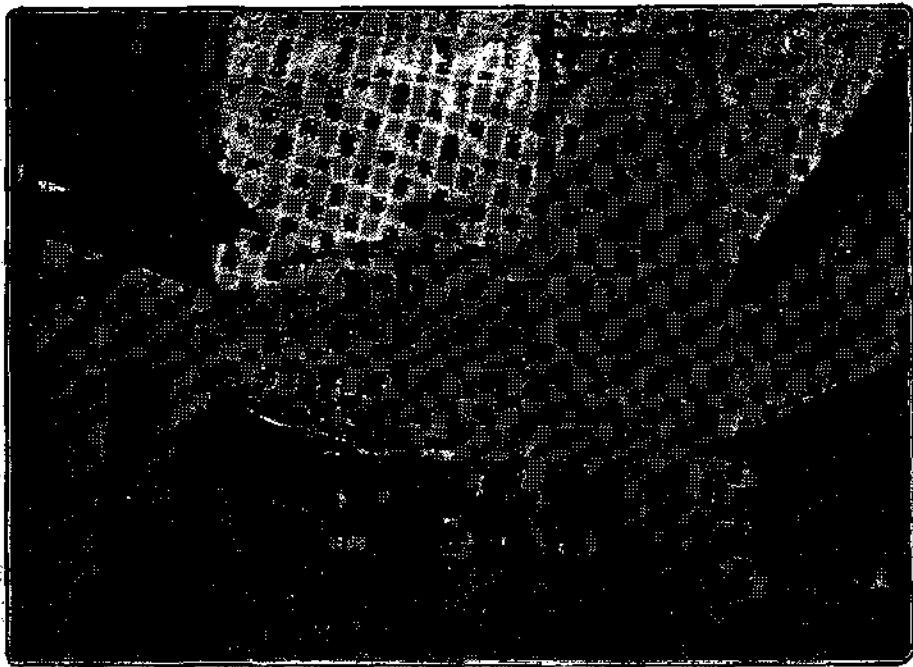
Ἄλλὰ δὲν τὴν προσέβαλεν ἀμέσως. Προτίθηται ἐδοκίμασε μὲ ἀπεσταλμένους νὰ πείσῃ τοὺς Ἕλληνας κατοίκους νὰ τοῦ παραδώσουν χωρὶς ἀντίστασιν τὴν πόλιν. Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες, ὅχι μόνον δὲν ἔσπερξαν νὰ ἔλθουν εἰς συνεννόησιν μαζὶ του, ἀλλὰ καὶ ὕβρισαν τὸν Σουλτάνον. Τότε οὗτος διέταξε νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὴν πόλιν ὁ ἀναρίθμητος στρατὸς του, ὁ ὁποῖος καὶ κατεσκλήνωσε τρυγῶν εἰς τὰ τείχη τῆς πόλεως.

Ἐνθὺ δὲ ἐπερίμεναν ὅλοι ὅτι θὰ ἀρχίσῃ ἐπίθεσις σφοδρά, ὁ Μουράτ, ὀλίγον ἡσυχάσας, ἔστειλε καὶ πάλιν ἀνθρώπους εἰς τὴν πόλιν, ζητῶν τὴν παράδοσιν τῆς. Ἐστειλεν ἀκόμη καὶ μὲ τὰ βέλη γράμματα, πάρα πολλά, ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ προέτρεπε καὶ μὲ αὐτὰ τοὺς Ἕλληνας νὰ παραδώσουν τὴν πόλιν καὶ νὰ μὴ φοβῶνται τοὺς Βενετούς. Ἀπερρίφθη ὅμως καὶ πάλιν ἡ πρότασις του. Ὁ Μουράτ, ἐξοργισθεὶς τότε, διέταξε γενικὴν κατὰ τῶν τειχῶν ἐφοδον.

Καὶ ἐπὶ τρεῖς μὲν ἡμέρας ἐπολέμουν οἱ Τούρκοι καὶ ἀπέσκαπτον τὰ τείχη καὶ ἐπέθετον ἐπ' αὐτῶν κλίμακας. Τὸ δὲ μεσονύκτιον τῆς τρίτης πρὸς τὴν τετάρτην ἡμέραν ἦλθαν μερικοὶ ἀπ' ἔξω πρὸς τὸ τείχος καὶ ἔλεγον ὅτι προετοιμάζεται νὰ ἐφορμηθῇ ἐναντίον τῆς πόλεως ὁ στρατὸς, ὅτι δὲ καὶ πλοῖα προετοιμάσθησαν διὰ νὰ

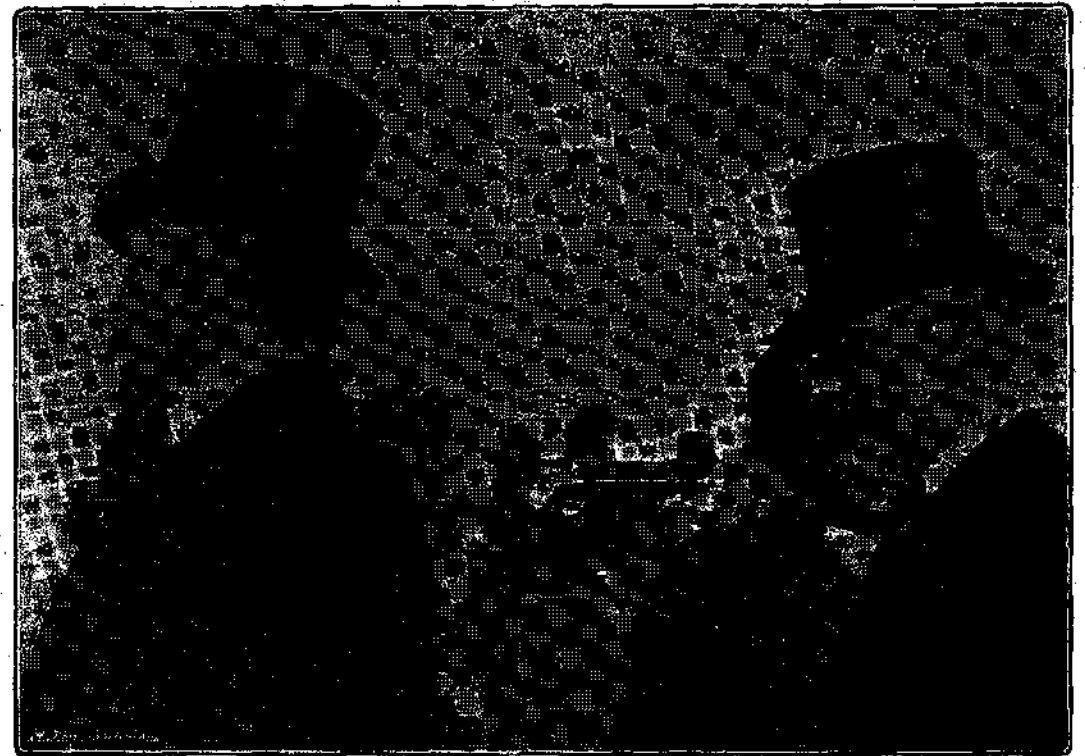
Π. ΔΑΓΚΑΝΗΣ
Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου

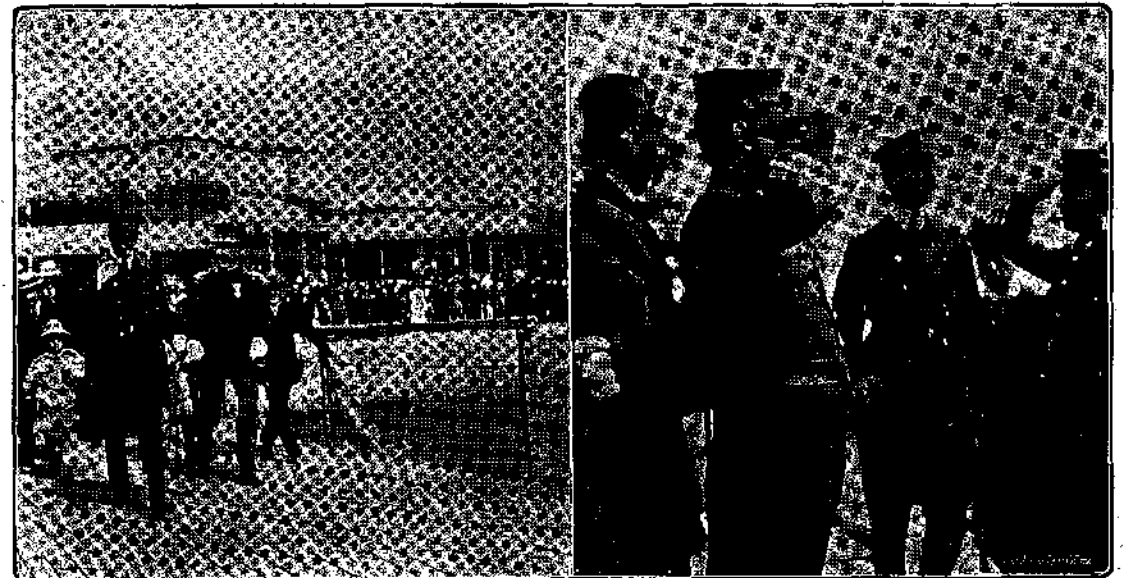
Πεζετα

Κηφτες έπιλονται εις το Στρατολογικόν Γραφείον

Ο πρωθυπουργός κ. Βενιζέλος και ο υπουργός των Ναυτικών κ. Στράτος χαιρετάμενοι υπό του πλήθους εις την έξεδραν του Φαλήρου

Ο Βασιλεύς άνευφημείται εις την έξεδραν του Ν. Φαλήρου όταν πηγαίνει γὰ επίθεσιν των στόλων

προσβληθή και από την θάλασσαν ή πόλιν. Αι ειδήσεις αυται κατατάραξαν τους έντός της πόλεως. Και λοιπόν ανεπέμφθησαν δεήσεις προς τον Θεόν και προς τον πολιούχον άγιον Δημητρίον.

Οι δε Βενετοί συνκεντρώθησαν κυρίως προς τήν θαλάσσια τείχη διά να υπερασπίσουν και τήν τριήνη πλοία, τήν πρό της πόλεως σταθμεύοντα, ώστε να μη κωσύν από τους Τούρκους. Άλλ' ή συγκέντρωσις των αυτη προς την θάλασσαν ενέβαλε δειλίαν εις τους Έλληνας, οι όποιοι πολύ όρθως ήρμήνευσαν την συγκέντρωσίν των ταύτην ότι έγινε, διότι εκκολάγει την αναχώρησίν των. Διά τούτο και πολλοί κατ' αυτην άκόμη την νύκτα, αφήσαντες άφροσύνην το τείχος, μετέβησαν εις τήν σπείρα των.

Μόλις εξημέρωσεν, επλησίασαν οι Τούρκοι προς τήν τείχη με κλίμακας, με πολιορκητικάς μηχανάς (ελεπόλαις), με σανίδας, με όστριάς. Και ό ένας παρώτρυνε τον άλλον να σφάξη τους Χριστιανούς. Οι έντός της πόλεως, όλοι, έδειξαν ότι είχαν απόφασιν να πολεμήσουν γενναίως. Αυται μάλιστα αι γυναίκες προσήλθον, αιδόρητοι, εις βοήθειαν των πολεμούντων και μετέφερον λίθους, τους όποιους οδοι ξεσφενδόνιζον από τήν επάλξεις του τείχους εναντίον του έχθρου.

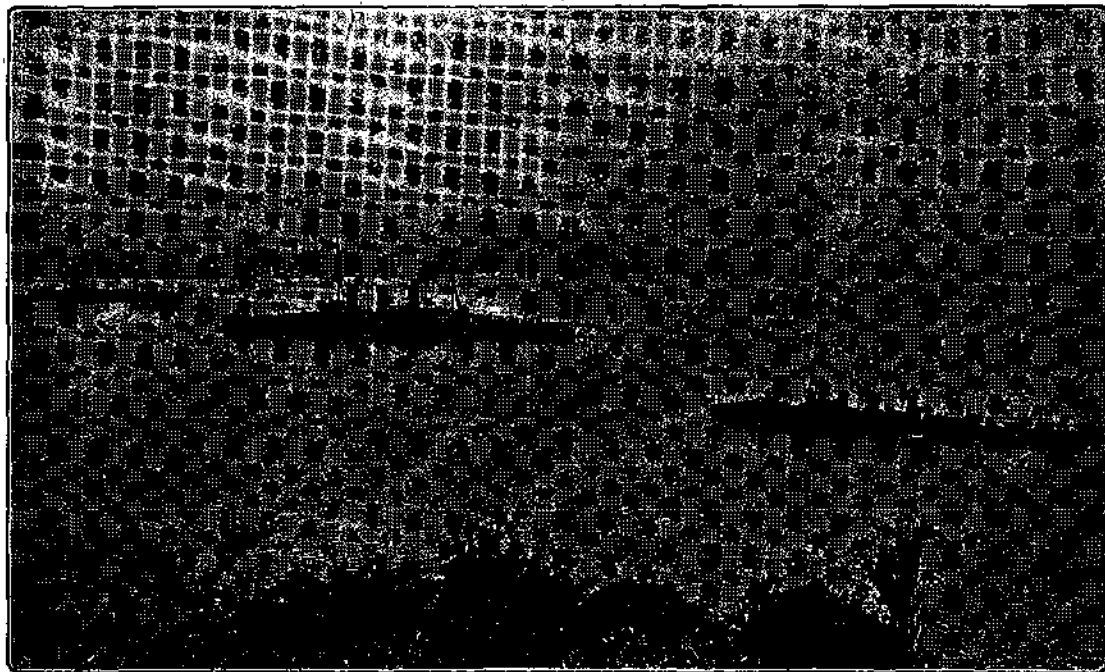
Και κατ' αρχάς μόν ή έφοδος επεξετάθη κατ' όλην την γραμμην του τείχους. Έπειτα όμως διηρέθη ό όλος στρατός εις μοίρας, ώστε άλλοτε άλλη μοίρα να

επιτίθεται, διά να αναπαύονται εις τό μεταξύ εκείνοι, των όποιων δέν ήτον ή σειρά να επιτεθούν. Προσεβλήθη δε κυρίως τό ανατολικόν τείχος, διότι έφαινετο εύάλωτον και σαθρόν.

Προς δυστυχίαν των πολιορκουμένων οι Τούρκοι ήσαν όχι μόνον πολλοί, αλλά και επιτήδειοι σκοπευται. Διά τον λόγον τούτον όστις άπ' αυτούς προέκυπτε με θάρρος από τό τείχος, έτοξείετο έπιτυχώς. Άλλοι πάλιν Τούρκοι επλησίαζον με τόλμην τό τείχος και επέθετον κλίμακας και εσκαρπον κατ' αυτου τήν πολιορκητικάς μηχανάς. Συγχρόνως και αυτός ό κατά του δυτικού τείχους πολεμών στρατηγός προσήρχετο προς τους πολεμούντας κατά του ανατολικού και τους προέτρπε και τους ενεθάρρυνε και τους υπέσχετο άμοιβάς. Άλλα δε δωρεάι και υποσχέσεις ώρίζοντο εις εκείνον, ό όποιος πρώτος θα άνήρχετο εις τήν τείχη.

Τοιοιούτρόπως οι Τούρκοι ως άγρια θηρία επροχώρουν προς τό τείχος τόσον, ώστε με λίθους κατέρριπταν όχι όλίγα από τήν ξύλινα διαφράγματα, με τήν όποια είχαν φράξει οι πολιορκούμενοι τήν μεταξύ των επάλξεων κενό, ένφ άλλοι με βίαν υπέσκαπτον τό τείχος, όπου τό έβλεπον σαθρόν, και τό κατέρριπτον.

Οι έντός της πόλεως, επειδή άδιακόπως έργάζοντο βέλη, δέν ήμπορούσαν ούδέ τήν χειράς των να εκβάλουν από τήν επάλξεις διά να ρίψουν λίθους. Έφριπτον μόνον, χωρίς όμως να τολμούν να ιδούν, λίθους

Τά θωρηκτά εις τό Φάληρον έτοιμα προς άπόπλουν — Εις τό μέσον ό «Αβράμ»

έναντιον εκείνων, οι όποιοι ήρχοντο κάτω από τό τείχος, διά να τους έμποδίσουν να πλησιάσουν τήν κλίμακα. Άλλ' έντός της πόλεως διά την τριακονταήν διεξαγωγήν της πολιορκίας επεκράτησε σύγχυσις. Πολλοί απέθανον από τήν βέλη. Άλλοι επληρώθησαν. Άλλοι από δειλίαν αφήσαν τό τείχος. Έπέραςε τέλος ή τρίτη ώρα της ήμέρας ταύτης (της τετάρτης από της ενάρξεως της πολιορκίας) και ή Θεσσαλονίκη εκυριεύθη.

Έκυριεύθη δε ως εξής:

Τούρκος πολεμιστής, διαγκάσας με τους οδόντας του τό ξίφος του και προτιμήσας να άποθάνη διά να διασώθη διότι πρώτος ανέβη τό τείχος, άνήλθεν εις ένα πύργον αυτου, όπου επέθεσε κλίμακα. Ο Τούρκος οδτος εύρηκε τον πύργον έρημον. Ένας μόνον Βενετός υπήρχεν εκεί, πληγωμένος και έτοιμοθάνατος. Τήν κεφαλήν τούτου απέκοψε και έφριπεν εις τό μέσον του τουρκικού στρατοπέδου διά να δείξη ότι έγινε κύριος του μέρους εκείνου και ότι οι Χριστιανοί αφήσαν τήν τείχη και έφυγαν.

Ο επάνω εις τον πύργον εύρισκόμενος Τούρκος έφώναζε προς τους κάτω να αναβούν και εκείνοι, διεκήρυττε δε ότι δέν υπάρχουν εκεί έχθροι. Υπό τον κρότον δε των τυμπάνων όρμησαν τότε πολλοί με βοήν. Άλλοι πάλιν εισχώρησαν εις την πόλιν από τήν όρμήματα, τήν όποια είχαν επιφέρει εις τό τείχος. Κρατούντες δε τήν ξίφη εις τήν χειράς των επροχώρουν προς τήν μέση της πόλεως, τήν κατοικούμενην, και πρό πάντων προς την θάλασσαν, όπου ενόμιζον εύλόγως ότι θα κατέφευγον οι Βενετοί, διά να επιβιασθούν εις τήν πλοία των.

Τότε οι έντός της πόλεως Χριστιανοί άλλοι μόν κατέφευγον εις τήν σπείρα των, άλλοι εις τους ιερούς

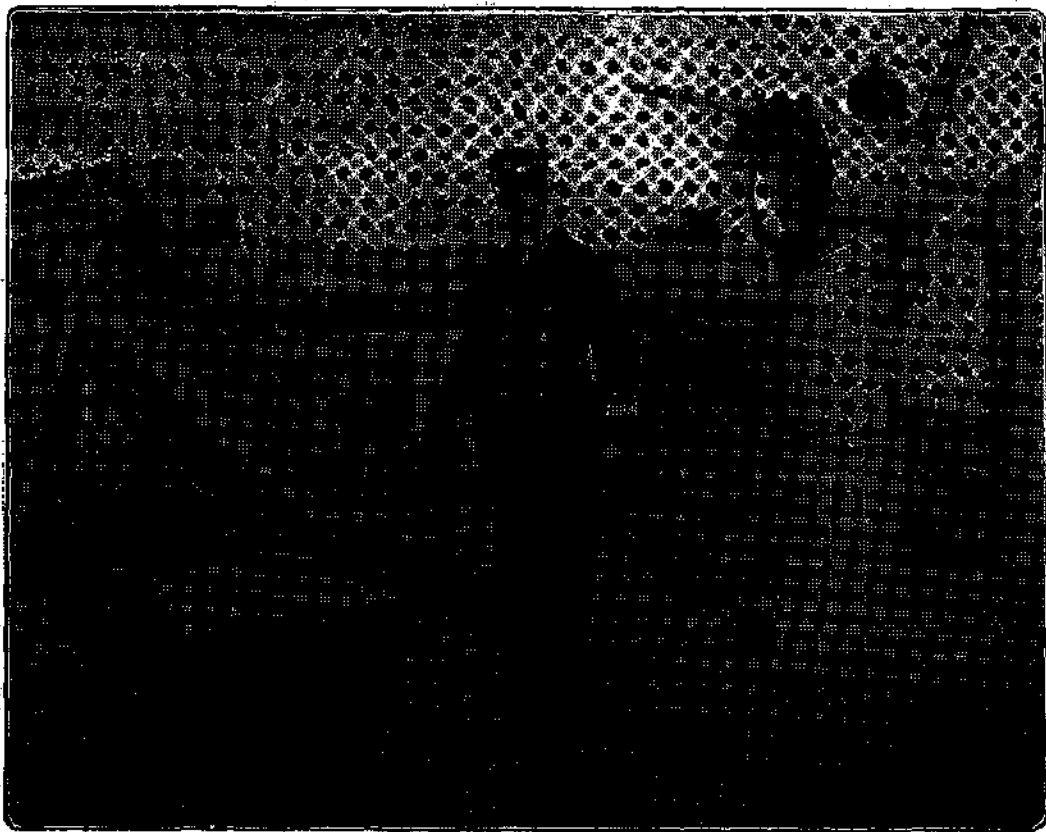
ναούς, άλλοι εις τήν ύπνομόμους και τήν μνήματα, άλλοι δε εις τον αίγυλιόν με την ματαιάν έλπίδα, ότι θα επιβιασθούν εις τήν πλοία και θα φύγουν. Πολλοί κατέφευγον και εις ένα πύργον, καλούμενον Σαμαρειαν, διότι τον ενόμιζαν καλώς άχυρωμένον. Τον πύργον όμως τούτον προκατέλαβον οι Βενετοί.

Οι εισελθόντες εις την πόλιν Τούρκοι πρώτοι, εφρόντισαν να άνοίξουν τήν πύλα διά να εισέλθη όλος το στρατεύμα του Μουράτ. Ως μέλισσαι δε κατά τό πληθος και ως θηρία άγρια ώρούοντο όταν εισήρχοντο, και οι έφριπτοι και οι πεζοί.

Αφού δε εγένεσεν ή πόλις από Τούρκους, και οι ναοί και αι μοναί και οι δρόμοι και τήν σπείρα, τότε πλέον ήρχισαν ό θρήνος και ό όδυρμός. Διότι ήρχισαν όλοι να άσπάζουν αφού κατά την ύπόσχεσιν του Μουράτ καθένας θα διετίθει άναφαιρέτα τήν λάφυρα, τήν όποια θα διήρπαζεν. Έσυχον λοιπόν άνδρας, γυναίκες, παιδιά, δεμένους ως ζώα, όλους εις τό στρατόπεδον εκτός της πόλεως. Εφόνεσαν όμως και πολλούς. Και οδοι εκινετα άταφοί, ως βορά των σκύλων, όχι μόνον άνδρες, αλλά και γυναίκες.

Και από τους άνδρας δε και από τήν γυναίκα απέσπασαν τους γεροντοτέρους και άσθενεστέρους, διά να μην τους έμποδίσουν εις την ταχεία μεταφοράν των αιχμαλώτων εις τήν σπείρα των.

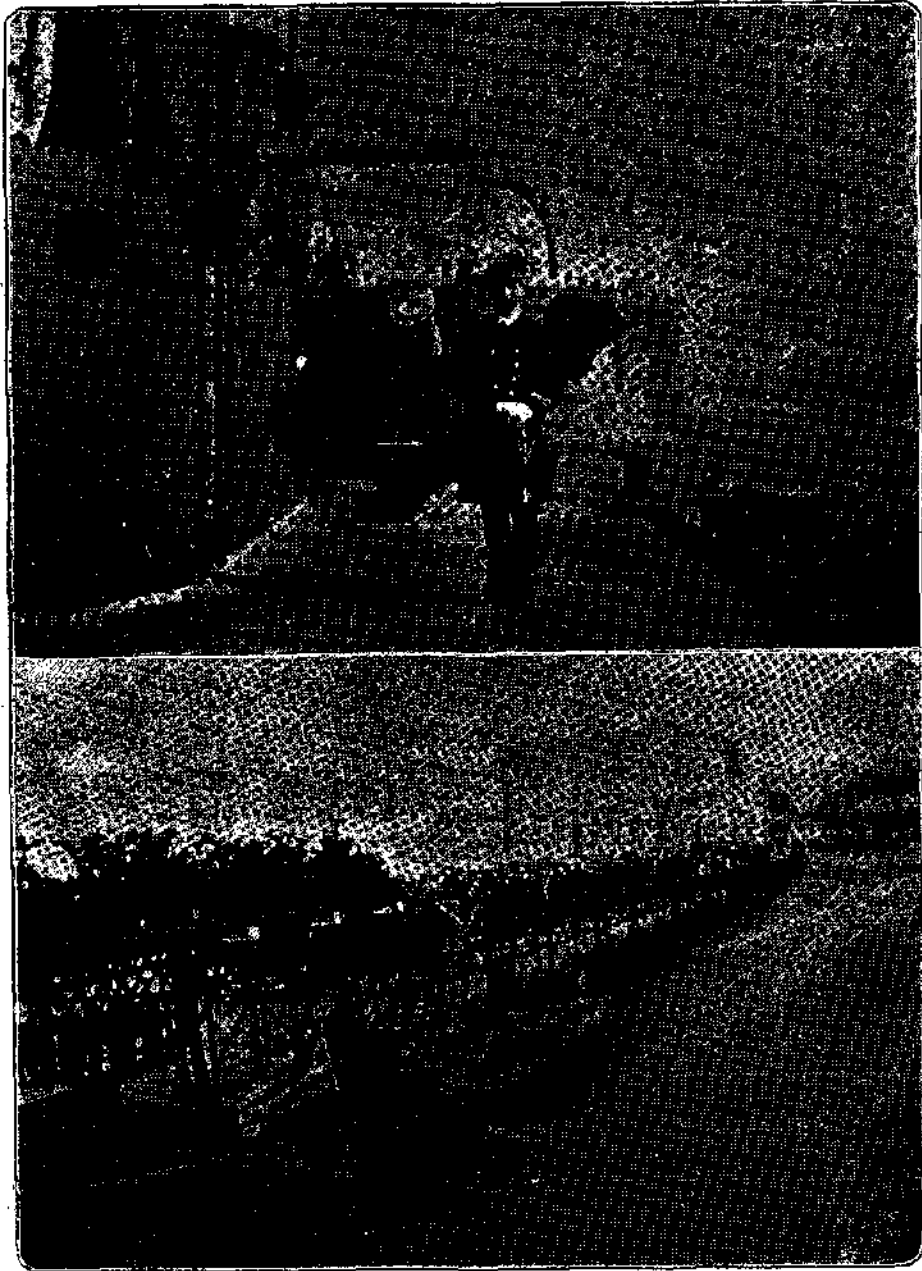
Από όλα δε τήν πόλεως ήκουσ κανεις θρήνους και στεναγμούς και απαρηκτικάς φωνάς. Διότι τήν νύκτα, κλαίοντα, έζητούν τήν μητέρας των. Αι μητέρες πάλιν, κοπτόμεναι και τσουργανίζουσαι τήν παρτίαν των τήν άνεζήτουν. Οι άνδρες πάλιν όσοι έβλεπον να αιχμαλωτίζονται αι γυναίκες των, έθρήνουν διά τον χωρισμόν τούτον. Και τήν τέκνα δέν υπέφερον των γονέων των τήν στέρησιν. Οι δε γονείς, άνιζη-

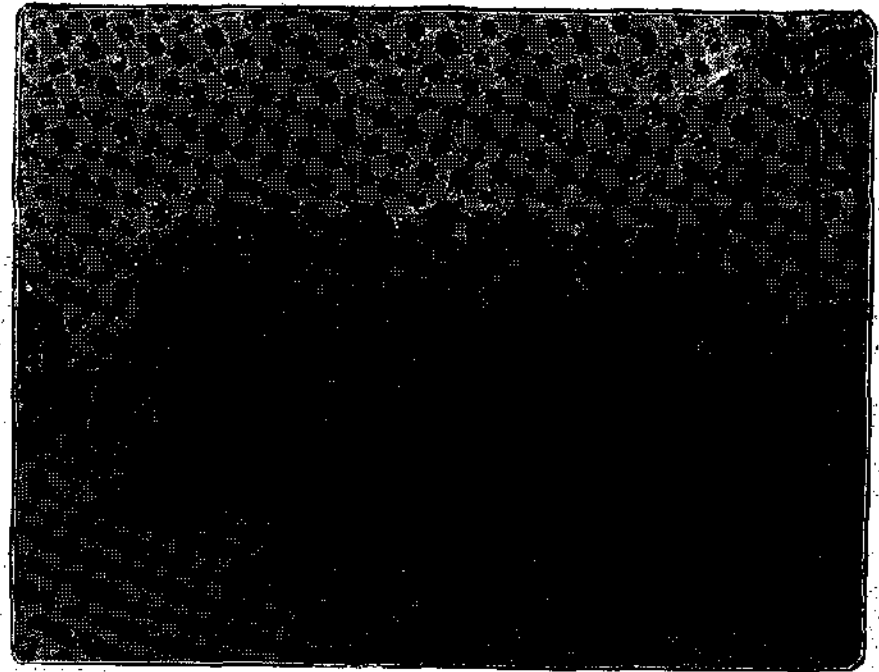
Ο άρχηγός του στόλου του Αιγαίου κ. Π. Κουντουριώτης εις τό κατάστρωμα του «Αβράμ» πρό του άπόπλου κατά την επιστροφήν του στόλου από της Α. Μ. του Βασιλέως

τοῦντες τὰ τέκνα των, ἐγέμιζαν ἀπὸ θρήνου τὸν ἄερα. Κόραι δὲ πολλαί, αἱ ὁποῖαι ἕως τότε δὲν εἶχον ἐξέλθει ἀπὸ τὰ σπῖττα των καὶ δὲν τὰς εἶχεν ἰδῆ ὄφθαλμὸς ἀνδρός, διέμενον μαζί με ἀσελγεῖς Τούρκους εἰς τὰς σπηλιὰς τοῦ στρατοπέδου.

Ὁ στρατηγός, ὁ πολεμὸν πρὸς τὸ δυτικὸν τείχος, ἀφοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, ἤρεινήσε τὰ πάντα. Καὶ τότε πλέον δὲν ἔμεινε λίθος ἐπὶ λίθου. Ἐκκλησίαι, μοναστήρια, οἰκίαι, ὅλα ἀνετράπησαν. Διότι οἱ πλούσιοι, ἐπειδὴ προεῖδον τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως, ἐγκατέ-

Τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ προηγουμένου καταστρώματος τοῦ «Ἀβρέκ» — Ἀποβίβασις τοῦ Βασιλέως εἰς τὴν ἐξέδρον τοῦ Ν. Φαλήρου μετὰ τὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ στόλου

Τὸ κλήρωμά τοῦ «Ἀβρέκ» ζητωκραυγάζει τὴν συγγμὴν τοῦ ἀναγγέλλεται διὰ «ἐπιτυχίαν» ὁ πόλεμος κατὰ τῆς Τουρκίας, ἡ πατρίς καλεῖ ἡμᾶς εἰς τὸ καθῆκον.

κρησαν τὸν πλοῦτον των εἰς τὰς ἐκκλησίας, εἰς τὰ μνήματα, ὅπου ἤμποροῦσαν. Ἄλλ' οἱ Τούρκοι κατώφθοναν νὰ ἀνευρίσκουν τὰ χρυμμένα. Μὲ λόγους μάλιστα καὶ ὑποσχέσεις ἀπειληγὰς, κατώφθοναν νὰ πείθουν τὰς αἰχμαλωτισμένας γυναῖκας νὰ τοὺς φανερώγουν τοῦ εἶναι χρυμμένοι οἱ θησαυροί. Ὅσοι δὲν ἤθελαν νὰ ὁμολογήσουν ἐτιμωροῦντο, τοιουτοτρόπως δὲ ἠναγκάζοντο νὰ ὁμολογήσουν.

Ἐπειδὴ δὲ μερικοὶ ἔκρηψαν τὰ χρήματά των κάτω ἀπὸ τὰς ἁγίας τραπέζας τῶν ἐκκλησιῶν, ἐμαθητεύθη δὲ τοῦτο εἰς τοὺς Τούρκους, ἀνετράπησαν αἱ ἁγίαί τραπέζαι τῶν περισσοτέρων ἐκκλησιῶν. Καὶ τὰς ἁγίας εἰκόνας ἢ κατέκτανον ἢ μετεχειρίσθησαν, οἱ ἀνόσιοι, εἰς τὴν ἀγοράν, διὰ νὰ θέτουν ἐπ' αὐτῶν πράγματα πωλούμενα. Ἄλλοι δὲ διετήρησαν πρὸς κερδοσκοπίαν, θαυματουργοὺς πρὸ πάντων εἰκόνας. Διότι τὰς ἐπώλησαν ἀργότερα πολὺ ἀκριβὰ.

Περὶσσότερον δὲ καὶ τὴν τιμίαν λάρανα τοῦ ἁγίου Δημητρίου, τοῦ τροπαιούχου καὶ μάρτυρος. Ἐργήσαν κατὰ γῆς καὶ κατεκομμάτισαν καὶ τὸ ἱερότατον λείψανον τῆς ὁσίας καὶ μυροβλήτιδος Θεοδώρας.

Τέλος λαμβάνει οἶκτον τῆς πόλεως ὁ Μουράτ. Καὶ πρῶτον μὲν ἐκδιώκει ἀπὸ τὴν πόλιν τοὺς στρατιώτας τοῦ στρατηγοῦ τῆς δύσεως. Ἐπειτα, σκεφθεὶς διὰ τοιαύτη πόλιν, παραλία καὶ εὐθετος, πρέπει νὰ εἶναι κατακτημένη, διέταξε νὰ μὴ ὑποδουλωθῶσιν οἱ πλού-

σιοι, ὅσοι εἶναι αἰχμάλωτοι, ἀλλὰ νὰ ἀφεθοῦν ἐλεύθεροι. Ὁ ἴδιος μάλιστα ἔδωκε τὰ λύτρα πρὸς διπλευθερωσίν των. Διέταξεν ἔπειτα νὰ ἀνοικοδομηθοῦν τὰ κατακρημνισθέντα μέρη. Ἀπέστειλε καὶ κήρυκας παντοῦ, διὰ νὰ προτρέψουν νὰ ἐπιστρέψουν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι πρὶν κυριευθῆ ἡ πόλις, εἶχαν ἀναχωρήσει.

Μεθ' ὅλην ὁμῶς αὐτὴν τὴν γενναιοφροσύνην, ὁ Μουράτ ἐκράτησε διὰ τὸν ἑαυτίον του καὶ διὰ τοὺς ἐπισημοτέρους Τούρκους τὰ καλύτερα σπῖττα καὶ ὅλα σχεδὸν τὰ μοναστήρια μετὰ τὰς περιουσίας των. Ἄλλ' αἱ ἐκκλησίαι τῶν μονῶν, ὡς καὶ αἱ ἄλλαι τῆς πόλεως, αἱ περισσότεραι, ἀν' ὅχι ὅλαι, ἢ κατακρημνίσθησαν, ὥστε ἀδύνατον ἦτο νὰ ἀναγνωρίσῃ κανεὶς καὶ τὸ μέρος ὅπου ἔκειντο, ἢ διέσωσαν μόνον ἴχνη, ἀμυδρά, τῆς παλαιᾶς των λαμπρότητος. Καὶ περὶ αὐτῆς διηγοῦντο μετὰ ταῦτα μετὰ περιπάθειαν ἐνότητον οἱ γεροντότεροι. Καὶ αἱ μοναὶ ἔδιδον ἀφορμὴν νὰ πενήθῶσιν ὅσοι τὰς ἔβλεπον. Διότι, ὅχι μόνον ἔμειναν ἔρημοι μοναχῶν, ἀλλὰ καὶ ἐστερηθῆσαν ὅλην τὴν λαμπροτήτά των.

Ὁ Ἰωάννης Ἀναγνώστης εἶναι ὁ χρονογράφος, ὁ ὁποῖος μᾶς διηγεῖται τὰ παθήματα ταῦτα τῆς Θεσσαλονίκης. Τὰ εἶδεν ὁ ἴδιος. Καὶ τὴν συγκίνησιν του καὶ τὴν λύπην του ἐξέφρασεν εἰς λόγους παθητικωτάτους. Αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἢ ψυχὴ του θὰ σκιρτήσῃ ἀπὸ χαρᾶν.

Π. Μ. Κ.

ΖΕΙ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΥΕΙ*

Ζεῖ ὁ Βασιλεὺς ὁ Ἀλέξανδρος!
Τὸ θέλει ὁ Νόμος τῆς Ζωῆς καὶ τὸ γυρεύει,
ὅσο κι ὁ Κόσμος νᾶν ᾄθάνατος,
Ζεῖ καὶ βασιλεύει!

Μάνα ἡ Φυλὴ στὴν ἀγια μήτρα τῆς
τὸν ἐνοιῶσε καιροὺς ν' ἀγοσσαλεύη,
νὰ βγῆ στὸ Φῶς ὡσὰν ἡ Δόξα τῆς,
Ζεῖ καὶ βασιλεύει!

Κι ἀπ' τῆς λαοφυγῆς τὰ Ἐφτάβαθα
ὡσὰν ἀπὸ Ἄβυσσον ἀνέβη,
σ' Ἐκείνον σαρκωμένος ὁ ἴδιος ὁ Λαός,
Ζεῖ καὶ βασιλεύει!

Κι ὁ Ραψῶδός ὁ αἰώνιος στὰ τραγούδια του,
προφήτης τῆς Φυλῆς, τὸν προφητεύει
μὲ κάποιον Ἀχιλλέα θεαινογέννητον,
Ζεῖ καὶ βασιλεύει!

Σὰν ἀγωγιάνης τῶν αἰώνων ποὺ περνᾶει
χωρὶς ποτὲς νὰ ξεπελεύη,
τὸ Ἔθνος γένοιε σὰν Ἀτλαντῶς,
Ζεῖ καὶ βασιλεύει!

Ἀκρίτες Διγενῆδες μὲς τὸ διάβα του
ὡσὰν τὰ γιγαντόδεντρα φυτεύει,
νὰ ἰσχυρῶσουν τὴν Ἑλλάδα με τοὺς ἰσκιούς τους,
Ζεῖ καὶ βασιλεύει!

Καρτέρα τον χῆρα Βασίλισσα
κι ὅπου καὶ νᾶν κοντεύει,
ἀπ' τοὺς πολέμους νὰ προβῆ σὰ Γυρισμός,
Ζεῖ καὶ βασιλεύει!

Κι ὅπως κυματιστός ὁ λόγος μου
ἐφτὰ βολὲς ἀνέβη καὶ κατέβη,
οἱ ἀντίλαλοι τόσες φορές τὸν ἐμετάφεραν,
Ζεῖ καὶ βασιλεύει!

ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ

* «Ζεῖ καὶ βασιλεύει» διαλαλεῖ ὁ ποιητὴς («Ὁ Ἀλέξανδρος» 1909) διὰ τὸν μεγάλον βασιλεῖα ποὺ σήμερα ὁ Ἑλληνικὸς στρατός ἐλευθέρωσε τὴν πατρίδα του. Μὲ τὸν τίτλον αὐτόν, ἐπαθὸν στὴς δυνατάτονας στραφές τῆς Β' ραψῶδίας τοῦ βιβλίου, δημοσιεύομεν τὸ ἀπόσπασμα τοῦ κ. Σκίπη.

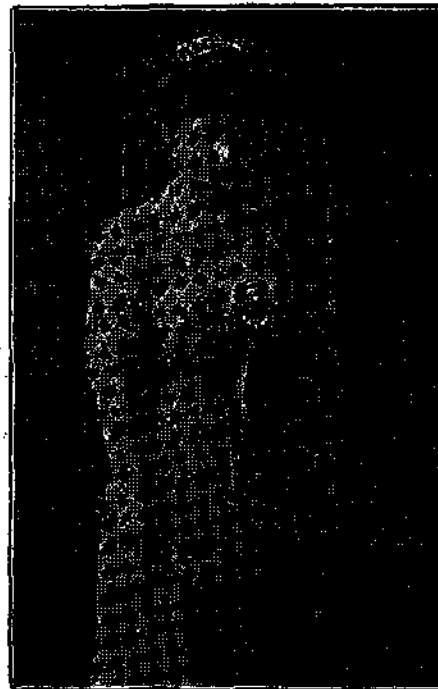
ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΕΣ

Λευκανθέμια, ὅσα ἐβλαστήσατε ἀπὸ κνανόαι-
μες βασιλικὲς γενεές, συντρόφισσες ἐλεγκτιές
τῶν παιδιῶν τοῦ βασιλεῖα τῆς Ἑλλάδος, ποὺ
ἐμεγάλωσαν μὲ μυθικὲς παραδόσεις καὶ μὲ παρα-
μύθια ἡρωικά.

Κι' ὅπως αὐτὰ, τέτοιες καὶ οἱ συντρόφισσές
τους. Ἀκούραστες κι' ἀστειρεντές, ἴδιοι πολυέ-
λαιοι τῆς εὐσπλαχνίας μὲ ἀπέραντες ἀκτίνες γιὰ
νὰ φθάνουν ὡς τοὺς πεῖο μεγάλους πόνους.
Ταπεινές, ἴδιες γυναῖκες μυροφόρες τοῦ λαοῦ,
σαύβουν κι' ἀκοῦν στὴν διαταγὴ τοῦ στεναγμοῦ
ποὺ βγαίνει ἀπ' τὸ στόμα τοῦ λαβωμένου, τὸ
πανιασμένο ἀπ' τὴν ταλαιπωρία τοῦ πολέμου.
Μὲ τὰ λευκὰ τὰ δάκτυλα ποὺ δὲν τὰ εἶδε ὁ
ἥλιος, τώρα σταματοῦν τὸ αἷμα τῶν πληγῶν.
Τὸ στέμμα τους ἐκρύφθηκε, σιγνέφιασε, — στὰ
διαμάντια ἔσταξε θαμπαδα μαργαριταριοῦ, γιὰ
νὰ μὴ ντρέπεται μπροστά του ὁ κάθε ταπεινός.
Γδυθῆκαν τὴν μεγαλοπρέπεια κι' ἐφόρεσαν
ἀπλὴ στολή. Ἀδελφές πονόψυχες, ποὺ φτεροῦ-

γισαν κατὰ τὴν πόλι τῶν ἀγώνων ἀπὸ τοὺς
κρυφούς παραδείσους τῶν παλατιῶν.

Ἡ πρώτη θυγατέρα τοῦ λαμπροῦ χοροῦ, ἡ
πριγκίπισσα Σοφία. Καὶ μιὰ μέρα, ὄχι μακρινὴ,
θᾶνεβῆ τὸ σιαλὶ τῆς βασιλείας. Λεπτοκαμωμένη
κι' αὐστηρὴ, μ' ἓνα ἰσκιὸ στὸ μέτωπο, ποὺ πλέ-
κεται παράξενα μὲ τὴς ἀκτίνες τῶν μαλλιῶν
τῆς. Ἔχει κύταγμα ἐπιτακτικὸ κι' ὄχι ἐξωτερι-
κὲς διαχύσεις. Ἀληθινὰ βασιλικὴ ἀπ' ὄψος καὶ
στὸν τρόπο καὶ στὴν κίνησι. Αἰσθάνεται βαθειὰ
καὶ ὑποφέρει, μιλεῖ λίγο καὶ πάντα δείχνει τὸ
ἴδιο τὸ βαρὺ τὸ μέτωπο. Μὰ ἡ καταδικη τῆς
βασιλείας εἶνε νὰ κρούβεται ἀπ' ὄλους κι' ἀπὸ
τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ τῆς. Κι' ἔτσι, συναίσθημα
ἐπιμονο, ποὺ ὄλο κανεὶς τὸ καταπίνει, καταπῆ
νὰ γίνεται ὑφάδι τῆς ψυχῆς. Ἔχει τὸν ἄνδρα
τῆς καὶ τὸν γιὸ τῆς στὸν πόλεμο. Τώρα κατέ-
βηκε κι' αὐτὴ στὸ μεγάλο θλιβερὸ ἄλωνι ποῦνα

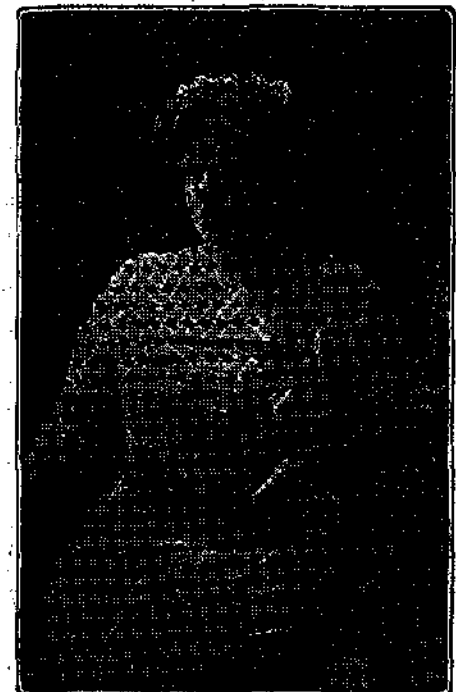
Ἡ πριγκίπισσα Σοφία

Ἡ πριγκίπισσα Ἑλένη

Ἡ πριγκίπισσα Μαρία

Ἡ πριγκίπισσα Ἀλίξη

Ν. Βότσης, ο κυβερνήτης του τουρκιλοβόλου άρμ. ΙΙ που εισήλθε εις τόν λιμένα της Θεσσαλονίκης και έπορεύθη εις τόν τουρκικόν θωρηκτόν «Φετίχ Μπουλέν» — Φωτογρ. Γαζιάδη

γεμάτο από θειρισμένους, — τρίτη δουλεύτρα της πατρίδος από τὸ δικό της τιμημένο σπῆτι. Ἡ πριγκήπισσα, κερσόχλωμη στὸ ἀγνάντεμα τῶν ματιῶν ποὺ βασιλεύουν ἀπάνω της, περπάτει ἀνάμεσα στοὺς λαβωμένους γλυκαίνοντας τις στιγμὲς τῆς ἀγωνίας.

Μέρες τώρα καὶ μέρες δὲν κοιμήθηκα. Τὰ δυὸ ἄστρα ἄλόγητη τὴν χαιρετοῦν στὸ γῦρο τους, καὶ αὐτὴ φεγγερὴ καὶ διάφανη ἀπὸ τὸν πόνο — πόνο γυναίκας, μάνας καὶ βασιλισσας — ἀπαντᾷ μ' ἓνα χαμόγελο Ἰλαρό. «Ἄξια καὶ πάλι ἄξια, γιὰ νὰ φορέσῃ τὸ στέμμα τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος.

Μεγαλόσχημη καὶ καλόγραμμη ἀμαζόνα ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὰ βορεινὰ ψηλῶματα τῆς Ρωσίας. Ὀλόθερμη ἐβγήκεν ἡ βασιλοπούλα Ἑλένη ἀπὸ τὰ χιόνια τῆς πατρίδος της. Τὰ μάτια της ἔχουν τὸ χρῶμα ἑλληνικοῦ κρασιοῦ σὰν νάθελεν ἡ μοῖρα νὰ της φανερώσῃ ἀπ' τὸ χρυσὸ της λίκνο, πὸς μιὰ μέρα θὰ κατέβαινε στὸ ἡρωϊκὸ καὶ ἱερὸ βασίλειο «τῆς δάφνης, τῆς ἐλῆας καὶ τῆς Ἰάμπέλου».

Εἶνε τὸ ἀεικίνητο πουλὶ ποὺ ἀλαφροπετᾷ γύρω στὰ βυθισμένα καὶ ἄρρωστα κεφάλια τῶν παλληκαριῶν ἀπὸ τῆς μάχης τὴν ἀντάρα, δίνοντας τὴν παρηγοριὰ τῆς ζωῆς. Ἔτσι μαρτυροῦν τὰ παιδιὰ ποὺ κατεβαίνουν ἀπὸ ἐκεῖ ἀπάνω: σταίζουν τὰ λόγια της στὶς ψυχὲς σὰν χυμὸς ἀπὸ τὰ πέταλα μεστῶμένου ἀνθοῦ.

Τὰ κρῦα τὰ θεσσαλικά κυλᾶν καὶ σβύνουν ἄψυχα στὰ πόδια της. Γιατὶ εἶνε μεγάλη ἡ δύναμις τῆς βασιλοπούλας σὰν ἀποφασίση νὰ ξεχάσῃ τὸν ἑαυτὸ της γιὰ τὸν λαό. Ὅλα τὰ μοῖρα, — καὶ εἶδε θαύματα ὁ ἀνθρώπος νὰ γίνονται ἀπὸ βασιλίσσες ποὺ εἶχαν τὸ μυστήριον νὰ ξεύρουν νὰ γλυκομιλοῦνε στοὺς ἀνθρώπους τους.

Στὶς ὥρες τῆς εἰρηνικῆς ἐργατικῆς, καὶ ἐργατικώτερη στὶς ὥρες τοῦ πολέμου. Οἱ δυὸ ἐποχὲς τῆς ἐνεργείας της, συνεχίζοντας ἢ μιὰ τὴν ἄλλη, δίνουν ὅλο τὸ πλάτος τοῦ ἀγαθοῦ προορισμοῦ της.

Εἶνε τὸ διάφανο καὶ λεπτοκαλισμένο καλλιτέχνημα τῆς Βοναπαρτιᾶς γενεᾶς. Σ' αὐτὴν ἀπάνω ἀπόμειναν οἱ σταγόνες μιᾶς ἀριστοκρατίας τοῦ αἵματος, τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς. Μπροστὰ στὴν ὄψιν της στέκονται εὐλαβικὰ τὰ μάτια τοῦ ἀνθρώπου. Μαρία ἡ Βοναπαρτου, εἶνε τὸ λαμπρὸ πλάσμα τῆς περὶ ἀπιαστής αἴγλης: ἴδιο τριαντάφυλλο ποὺ ἀνοίξε σὲ μιὰ βραδύα τῶν οὐρανῶν... Ἀπὸ τὸν λεπτὸν ἀέρα τοῦ γαλλικοῦ πολιτισμοῦ ἔφθασε γρήγορα στὴν Ἑλλάδα σὰν ἐνοιώσε τὴν πρώτη πολεμικὴ ἀνησυχία της. Καὶ τώρα σχίζει τὴν φουρτονονιασμένη θάλασσα τοῦ Αἰγαίου μὲ τὸ καράβι της γιὰ νὰ πάρῃ τὰ πρῶτα λαβωμένα ἑλληνόπουλα.

Στὰ χέρια της κανένα δὲν θὰ πεθάνῃ ἀπ' τὰ παιδιὰ μας.

Ἦταν παιδάκι ἡ πριγκήπισσα Ἀλίκη ὅταν ἦλθε στὴν Ἑλλάδα. Εἶχε χρυσάχαινα μαλλιά καὶ στὴν ψυχὴ χαρὰ καὶ ξεγνοιασιά καὶ λάμψη σὰν νὰ τὴν καλημέρισε στὴν γέννησί της ὁ ἥλιος ὁ ἑλληνικὸς.

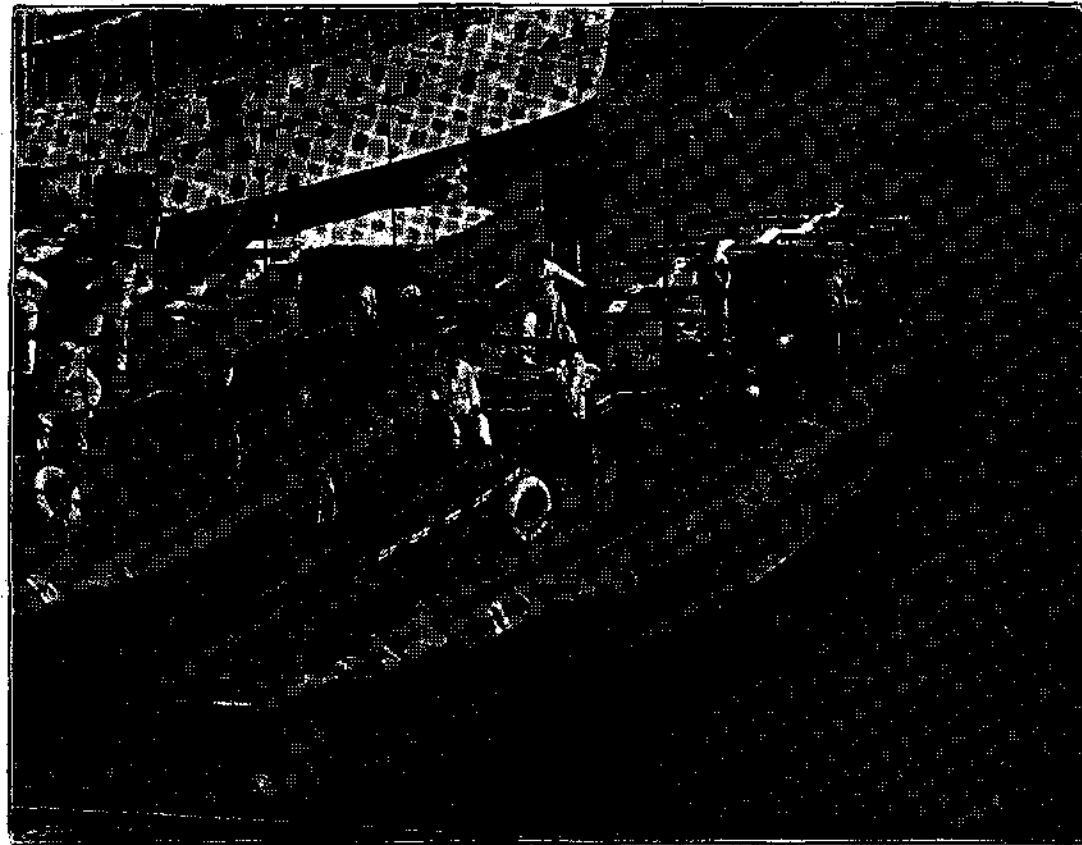
Μόλις ἐμπήκε στὸ παλάτι, τὸ σκυρὸ ἀπ' τὶς πολλὲς εὐθύνες, τοῦ ἔλλαξε τὴν ὄψιν, λὲς καὶ ἦταν ἡ πριγκήπισσα ἡ μαγικὴ. Κι' ἔτσι, ἐγίνε τὸ χαί-

δεμένο παιδί ὅλον τοῦ Οἴκου καὶ περὶ πολὺ τοῦ βασιληᾶ μας. Ὁ τίτλος της ἐλαφρὰ ἐκάθισε στὸ μέτωπό της, ὅπως τὸ πρωινὸ ἡλιακὸ στεφάνι στὶς βουνοκορφές. Παιδί ἀπλὸ καὶ πάντα παιδί θὰ εἶνε, γιὰ νὰ παίξῃ μὲ τὶς πεταλοῦδες καὶ μὲ τὶς δροσιές. Καὶ δὲν ὑπάρχει θελκτικώτερο, ὅταν μιὰ πριγκήπισσα μένη στὴν ἀνθρώπινη ἀπλότητά της, παίρνοντας τὴν ζωὴ, ἔτσι σὰν κάποιον πολὺπλοκο διάστημα ποὺ πρέπει κανεὶς νὰ τὸ

τρέξῃ, ἀδιάφορος μπροστὰ σὶὰ ἐκπληκτικὰ πυροτεχνήματά του.

Τώρα τὸ βασιλικὸ παιδί ἀπλωσε τὸ φεγγαβόλο γέλιο του μακρότερα ἀπ' τὸ Παλάτι. Πρὸς τὶς ἀγριεὲς χαράδρες ποὺ στὰ ἀγκάδια τους δεχθῆκαν τὰ πληγωμένα παιδιὰ τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Καὶ τὰ παιδιὰ βλέποντας μπροστὰ τους τὸ λευκὸ ἀκτινοβόλημα, ξαναγεύσαν διπλὰ ἀνδρωμένα στὴν ζωὴ...

ΕΙΡΗΝΗ ΠΟΛ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΩΠΟΥΔΟΥ

Τὸ τουρκιλοβόλον ὄπ' ἀρμ. ΙΙ μὲ κυβερνήτην τὸν κ. Βότσην — Φωτογρ. Γαζιάδη

ΓΙΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ
ΩΤΩΝ ΡΙΝΟΣ ΛΑΡΥΓΓΟΣ
 ΚΑΙ ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΦΩΝΗΣ ΚΑΙ ΛΑΛΙΑΣ
 Ο ειδικός
ΔΗΜ. ΜΑΣΤΡΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ
 Επί τριετίαν ἐν Βιέννῃ καὶ Παρισίοις
 ἐμπειθευθείς
 Δέχεται 9—11 καὶ 3—5
 Ὄδὸς Ἀγίου Κωνσταντίνου 5^Α

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ
 ΧΗΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
Α. Γ. ΦΩΚΑ, ΧΗΜΙΚΟΥ
 ΟΔΟΣ ΕΞΟΥΡΑΔΟΥ ΑΩ ΠΡΩΗΝ ΟΦΘΑΛΜΙΑΤΡΕΙΟΥ ΑΡ. 12
 Χημικαὶ καὶ μικροβιολογικαὶ ἀναλύσεις. — Ἀνά-
 λυσις αἵματος, οὐρῶν, γαστρικοῦ χυμοῦ. — Ἀνά-
 λυσις κοπράνων. — Ὅλα αἱ βιομηχανικαὶ ἀνα-
 λύσεις κατὰ τὰς νεωτάτας ἀνακαλύψεις. — Ἀνα-
 λύσεις μεταλλευμάτων.

Μ Ε Γ Α
ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΕΙΟΝ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
 "ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΒΟΥΣΤΑΣΙΩΝ,"
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΓΕΩΡΓΑΝΤΗ
 ΑΘΗΝΑΙ — ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 48 — ΑΘΗΝΑΙ

ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ 597

Τ Ρ Ι Χ Ρ Ω Μ Ι Α Ι

ὁμοιαὶ εὐρωπαϊκῶν, ἐκτελοῦνται μόνον ἐν τῷ τελείῳ ἐπιστημονικῷ ἐργα-
 στηρίῳ **Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ** ἐν ὁδῷ Μεταξᾶ 17. Ἀναπαραγωγή παντὸς
 πολυχρόμου πίνακος ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΩΝ, ΥΔΑΤΟΓΡΑΦΙΩΝ κ.τ.λ. Κλισᾶ διὰ περι-
 οδικά, συγγράμματα καὶ πολυτελεῖς ἐκδόσεις. ΧΑΛΚΟΓΡΑΦΙΑΙ, ΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΙΑΙ,
 3 ἤλεκτρονίγητα μηχανήματα, ὁδὸς Μεταξᾶ 17, Ἀθήναι.

ΜΑΡΜΕΛΑΔΕΣ ΑΓΓΛΙΑΣ ΝΕΑΣ ΕΙΣΟΔΙΑΣ

Ἀπὸ γνησίαν ζάχαρην θρεπτικαὶ καὶ στομαχικαὶ παρελήφθησαν εἰς πλουσίαν συλλογήν,
 μὲ τὰς ἑξῆς πρωτοφανεῖς τιμὰς: Φράουλα δρ. 1,40 — Φραμπουάζ 1,35 — Βερούκοκ 1,40 —
 Πορτοκάλι 1,30 — Δαμάσκηνο 1,35 — Βατόμουρο 1,35 κλπ.

Τὰς κενὰς φιάλας δεχόμεθα πρὸς 20 λεπτὰ ἐκάστην.

ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ προμηθευτοῦ τῆς Ἀδῆλης — 21 Σταδίου — Τηλέφ. 137

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ THOMSON HOUSTON. — ΕΔΡΑ: ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΙΣ ΜΕΤΟΧΑΣ: ΔΡΑΧ. 10,000,000. ≙ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΙΣ ΟΜΟΛΟΓΙΑΣ: ΦΡ. ΧΡ. 10,000,000

Κεντρικὸν Ἐργοστάσιον ἐν Νέῳ Φαλήρῳ. — Σταθμοί: Ἐν Ἀθήναις, Πειραιεὶ, Νέῳ Φαλήρῳ
 καὶ Κηφισίᾳ. — Ἡλεκτρικὴ κίνησις τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ Σιδηροδρόμου καὶ τῶν Τροχι-
 δρόμων Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ Περγῶρων. — Προνόμιον φωτισμοῦ δι' ἤλεκτρισμοῦ καὶ αερίου:
 Πειραιῶς, Πατρῶν, Σῦρου, Καλαμῶν, Ἀργυροπολίου, Χαλκίδος. — Ἡλεκτρικὸς Τροχιόδρομος Πατρῶν.

Ἐγκαταστάσεις φωτισμοῦ καὶ κινητηρίου δυνάμεως καὶ ἐν γένει πᾶσα ἐργασία σχετιζομένη μὲ
 τὸν ἤλεκτρισμόν. — Ἡ Ἐταιρία προμηθεύει παντὸς εἶδους ὄλικα ἤλεκτρισμοῦ, ἰδίᾳ ὄργανα καὶ
 μηχανὰς **Thomson Houston** τῶν ὁποίων εἶναι ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ἘΝ Ἑλλάδι.